

Hvussu ávirkar egin uppspard pensjón, samlaðu keypiorkuna hjá einum maskinmeistara og hvussu nógv skal sparast upp í pensjón?

Seinastu tíðina, er ein røð av broytingum settar í verk, innan pensjónsøkið. Talan er tí um eina nýskipan av pensjónsøkinum. Pensjónsnýskipanin rakar tó, í mesta mun, bert tey, ið gerast pensjónistar í 2020 ella seinni. Millum broytingarnar frá 2020 kunnu nevast:

1. Í verandi pensjónsskipan verður ikki mótroknað í grundupphæddini, sum er skattafríur partur av fólkapensjónini. Fyri tey, ið gerast pensjónistar í 2020 ella seinni, verður mótroknað 25% í grundupphæddini, um egininntøkan er omanfyri kr 60.000 árliga. Grundupphæddin rindar kr 3.589 mánaðarliga til stakan pensjónist kr 2.733 til giftan pensjónist.
2. Í verandi pensjónsskipan verður longu mótroknað í viðbótini, sum er partur av fólkapensjónini. Frá 2020 verður framvegis mótroknað, men lagaligari enn í dag. Mótrokningarprosentið er lækkað úr 60% í 40% og mótrokningarmarkið er hækkað úr 61.900 árliga í kr 232.200 árliga fyri stakan pensjónist og í kr 191.200 fyri giftan pensjónist. Stakur pensjónistur fær mánaðarliga kr 4.779 í viðbót, meðan giftur pensjónistur fær kr 3.537.
3. Útgjaldið frá samhaldsfasta (AMEG) er hækkað í kr 5.590 um mánaðin. Hækkaða útgjaldið, ið er fíggjað av hægri inngjaldi á 3% av løn frá bæði arbeiðstakara og arbeiðsgevara, kemur eisini verandi pensjónistum til góðar.
4. Pensjónsaldurin hækkar í 67,5 ár í 2025 og 68 ár í 2030

Viðvíkjandi punkti 1 og 2 omanfyri, er tað ársinntøkan hjá pensjónistinum, eisini kallað egininntøkan, ið er avgerandi fyri, hvussu mótroknað verður í fólkapensjónini. Egininntøkan stendur av:

- árligum leypandi útgjaldi frá egnari uppspardari pensjón
- kapitalvinningi av aðrari uppsparing
- Lønarinntøku, um pensjónisturin framvegis arbeiðir, hóast pensjónsaldur er náddur.

1 Hvussu ávirkast ein maskinmeistari av broytingunum?

Fyri at geva ein meting av, hvussu ein maskinmeistari verður ávirkaður av pensjónsskipanini, verður hugt eftir tveimum miðal lønum.

1. Kr 33.305 mánaðarliga, skattað sum føroysk lønarinntøka
 - 15% ella kr 4.996 verður goldið í eftirløn mánaðarliga
 - Forskating á 40%
2. Kr 53.743 mánaðarliga, skattað sum FAS-inntøka
 - 12,5% ella kr 6.718 verður goldið í eftirløn mánaðarliga
 - Forskating á 40%

Í metingini verður sagt, at alt uppsparda pensjóns virðið verður útgoldið í trád við pensjónsnýskipanina. Útgjaldsleisturin verður tí hesin:

- 45% av uppsparda virðinum verður útgoldið sum ein **lívrenta** (mánaðarligt útgjald so leingi pensjónisturin livir)
- 15% av uppsparda virðinum verður útgoldið sum **kapitalpensjón** (eitt eingangsútgjald)
- Restin ella 40% verður útgoldið sum ein **lutapensjón** (mánaðarliga yvir 10 ár)

2 Uppspart virði og egin pensjón hjá maskinmeistararum

Spurningurinn er so, hvussu langt uppsparingartíðarskeiðið skal verða. Væntast kann, at nógv fáa eina uppsparingartíð á 40 ár, men fyri at metingin skal fevna so breitt sum gjørligt, verður eisini hugt eftir uppsparingartíðum á 20 ár og 30 ár.

Hvussu nógv verður spart upp, er tengt at, hvussu høg lønin er og hvussu nógv prosent av løn verða goldin til pensjónsfelagið. Síðani hevur uppsparingartíðarskeiðið stóra ávirkan á, hvør pensjón kann rindast út, tá pensjónsaldur verður náddur.

Mett verður, at uppsparðu pensjónsvirðini verða hesi:

Uppsparingartíð	Mánaðarløn kr 33.305	Mánaðarløn 53.743
20 ár	1.014.000	1.325.000
30 ár	2.036.000	2.662.000
40 ár	3.702.000	4.839.000

Talva 1. Skattað uppspart virði, tengt at løn og inngjaldi umframt uppsparingartíðarskeiði

Um ein limur til dømis hevur mánaðarlønina á kr 33.305 og 15% av løn fer til pensjónsfelagið og spart verður upp í 30 ár, kann limurin vænta, at uppsparða virðið liggur um kr 2.036.000, tá pensjónsaldur verður náddur. Av tí at fortreytin er sett, at inngjaldið er forskattað, verður uppsparða virðið ikki skattað. Tað vil siga, at útgjöldini frá egnari pensjón eisini eru skattafrí.

Mánaðarligu pensjónsútgjöldini, frá egnari pensjón, verða metta at verða tey í talvu 2. Minst til, at kapitalpensjónin er eingangsútgjald og ávirkar ikki mótrokningina í fólkapensjónini:

Uppsparingartíð	Útgjaldsháttur	Mánaðarløn 33.305	Mánaðarløn 53.743
20 ár	Kapitalpensjón	152.000	199.000
	Lívrenta	1.900	2.500
	Lutapensjón	3.400	4.400
30 ár	Kapitalpensjón	305.000	399.000
	Lívrenta	3.800	5.000
	Lutapensjón	6.800	8.900
40 ár	Kapitalpensjón	555.000	726.000
	Lívrenta	6.900	9.100
	Lutapensjón	12.300	16.100

Talva 2. Mett skattað pensjónsútgjald um mánaðin, har lívrentan og lutapensjónin telja við í egininntøkuni, ið ávirkar mótrokningina í fólkapensjónini

2.1 Samlaða keypiorkan hjá maskinmeistararum, sum pensjónistur

Nú taka vit fólkapensjónina við í myndina fyri at síggja, hvussu keypiorkan hjá pensjónistinum verður ávirkað av egnari uppsparing. Fyri at hava so lítt óvissu sum gjørligt í hesi meting, seta vit sum fortreyt, at uppsparða virðið og árliku pensjónsútgjöldini frá egnari uppspardari pensjón verða útgoldið við fólkapensjónini, ið er galdandi í dag og við teimum mótrókningum og mótrókningarmørkum, sum eru galdandi í dag. Hetta verður gjørd, tí tað er alt ov nógv óvissa tengd at einari meting um, hvussu pensjónsskipanin sær út um ávíkavist 20 ár, 30 ár og 40 ár. Fyri at gera myndina einfaldari, hyggja vit bert eftir teimum fyrstu 10 árinum, eftir at pensjónsaldurin er náddur. Legg til merkist, at útgjöldini eru øll eftir skatt. Hetta er sostatt meting av reinari keypiorku:

Uppsparingartíð	Borgarlig støða	Mánaðarløn 33.305	Mánaðarløn 53.743
20 ár	Giftur	14.900	16.100
	Stakur	16.500	17.700
30 ár	Giftur	18.900	21.300
	Stakur	20.500	23.000
40 ár	Giftur	25.350	29.900
	Stakur	27.000	31.400

Talva 3. Mett mánaðarlig keypsorka, tvs. egin pensjón og fólkapensjón eftir skatt, tengt at pensjónsinngjaldi og uppsparingartíðarskeiði

Til dømis kann giftur limur við lönini kr 53.743, sum rindar 12,5% av lön til pensjón í 30 ár, vænta sær kr 21.300 eftir skatt, at liva fyri sum pensjónistur. Sum tað sæst, økist keypiorkan sjálvsagt, tess meira verður goldin inn til egna pensjón og ikki minst, tess longri spart verður upp.

2.2 Mótrókning í fólkapensjón, sum avleiðing av egnari pensjón

Økt egin uppsparing merkir eisini, at meira verður mótróknað í fólkapensjónini. Tí hyggja vit nú eftir, hvussu nógv verður mótróknað í fólkapensjónini, sum ein avleiðing av egnari uppspardari pensjón. Talva 4 vísir, at tess meira verður spart upp, meðan ein er á arbeiðsmarknaðinum tess meira verður mótróknað í fólkapensjónini:

Uppsparingartíð	Borgarlig støða	Mánaðarløn 33.305	Mánaðarløn 53.743
20 ár	Giftur	-70	-470
	Stakur	-110	-510
30 ár	Giftur	-1.370	-2.270
	Stakur	-1.410	-2.210
40 ár	Giftur	-3.520	-4.970
	Stakur	-3.510	-5.110

Talva 4. Mótrókning í fólkapensjónini tengt at uppsparingarleistinum í arbeiðsføra aldrinum. Hendan talvan er neyvt tengt at talvu 2.

Gerst ein pensjónistur í 2020 (ella seinni), øll pensjónsinngjöldini eru forskattaði og kommunuskattaprosentið svarar til miðal kommunuskattaprosentið í Føroyum, kann giftur pensjónistur vænta sær kr 9.668 mánaðarliga og stakur kr 11.313 mánaðarliga í fólkapensjón eftir skatt, um pensjónisturin als ikki hevur spart upp til egna pensjón. Hjá hesum, er eingin egininntøka og einki verður mótróknað.

Hyggja vit so eftir talvu 4 sæst, at giftur pensjónistur, ið spardi upp við einari mánaðarløn á kr 33.305 í 30 ár, missir kr 1.370 mánaðarliga í fólkapensjón. Var hesin í staðin stakur, missir hesin kr 1.410

mánaðarliga í fólkapensjón. Hetta er móttrokingin, sum er tengd at eignari uppsparing og harvið tengd at egininntøkuni hjá pensjónistinum.

Talva 4 bendir á, at ein ikki skal spara treytaleyst nógv upp í eignari pensjón. Tó vísir talva 3 hóast alt, at jú meira ein sparir upp í eignari pensjón, tess hægri keyppiorku kann ein vænta sær sum pensjónistur, hóast meira verður móttroknað.

3 Hvat um uppsparing verður lækkað til lógarásetta kravið?

Sambært eftirlønarlógini, er kravið til egna uppsparing til eftirløn 5% av løn í 2019, 6% av løn í 2020 og so framvegis, til gjaldið av løn verður 12% í 2026. Áhugaverdur spurningur er tí, hvussu tað hevði ávirkað uppsparingina, um gjaldið til eftirløn varð lækkað soleiðis, at tað fylgir kravinum í lógini. Uppspardu virðini, tá inngjaldið verður lækkað til kravdu prosentinngjöldini í eftirlønarlógini, síggjast í talvu 5. Tá inngjaldið verður lækkað, lækkar uppspardu virðini sjálvandi eisini:

Uppsparingartíð	Mánaðarløn kr 33.305	Mánaðarløn 53.743
20 ár	633.000	1.021.000
30 ár	1.328.000	2.143.000
40 ár	2.460.000	3.970.000

Talva 5. Skattað uppspart virði, tengt at løn og inngjaldi umframt uppsparingartíðarskeiði, um inngjald fylgir eftirlønarlógini

Fyri hægri mánaðarlønina og uppsparingartíðarskeið á 40 ár, sæst til dømis, at uppsparda virðið nú kann væntast at verða kr 3.970.000 - tað er ein lækking á umleið kr 900.000. Hetta sæst við at sammeta talvu 5 við talvu 1.

Lækkaðu uppspardu virðini elva tískil eisini til lægri mettt útgjald frá eignari pensjón. Hetta vísir talva 6, ið hóskandi kann sammetast við talvu 2:

Uppsparingartíð	Útgjaldsháttur	Mánaðarløn 33.305	Mánaðarløn 53.743
20 ár	Kapitalpensjón	95.000	153.000
	Lívrenta	1.200	1.900
	Lutapensjón	2.100	3.400
30 ár	Kapitalpensjón	199.000	321.500
	Lívrenta	2.500	4.000
	Lutapensjón	4.400	7.100
40 ár	Kapitalpensjón	369.000	595.500
	Lívrenta	4.600	7.400
	Lutapensjón	8.200	13.200

Talva 6. Mett skattað pensjónsúgjald, har lívrentan og lutapensjónin telja við í egininntøkuni, ið ávirkar móttrokingina í fólkapensjónini, um inngjald fylgir eftirlønarlógini

3.1 Samlað keypiorka, um pensjónsinngjaldið fylgir eftirlønarlógini

Verður nú fólkapensjónin lögð afturat útgjaldinum frá eignari pensjón, kann væntast, at pensjónisturin fær hesa mettu keypiorkuna:

Uppsparingartíð	Borgarlig støða	Mánaðarløn 33.305	Mánaðarløn 53.743
20 ár	Giftur	12.950	14.900
	Stakur	14.600	16.550
30 ár	Giftur	16.100	19.300
	Stakur	17.750	20.950
40 ár	Giftur	20.500	26.500
	Stakur	22.100	28.050

Talva 7. Mett keypsorka, tvs. egin pensjón og fólkapensjón eftir skatt, tengt at pensjónsinngjaldi og uppsparingartíðarskeiði, um inngjald fylgir eftirlønarlógini

Talva 7 kann hóskandi sammetast við talvu 3. Við hesum báðum talvum sæst, hvussu metta keypiorkan kann væntast at lækka, um inngjaldið til egna eftirløn verður lækkað, so inngjaldið fylgir kravinum um inngjald í eftirlønarlógini. Dømið, sum vit tóku fram í talvu 3 vísti eina keypiorku á kr 21.300. Lægru uppsparingarprosentini lækka keypiorkuna í kr 19.300, um umstøðurnar annars verða óbroyttar.

3.2 Móttroking í fólkapensjón, um pensjónsgjaldið fylgir eftirlønarlógini

Eins og omanfyri, kunnu vit nú rokna okkum fram til, hvussu nógv pensjónisturin, við uppsparingini í talvu 6, missir í fólkapensjón, orsakað av móttrokingini. Hetta sæst í talvu 8:

Uppsparingartíð	Borgarlig støða	Mánaðarløn 33.305	Mánaðarløn 53.743
20 ár	Giftur	-20	-70
	Stakur	-10	-60
30 ár	Giftur	-470	-1.490
	Stakur	-460	-1.460
40 ár	Giftur	-1.970	-3.770
	Stakur	-2.010	-3.860

Talva 8. Móttroking í fólkapensjónini tengt at uppsparingarleistinum í arbeiðsføra aldrinum. Hendan talvan er neyvt tengd at talvu 6 og kann sammetast við talvu 4.

Jú meira verður spart upp og tess longri uppsparingartíðarskeiðið er, tess meira verður móttroknað. Sammett við talvu 4 sæst tó, at lægra uppsparingin, sum avleiðing av, at uppsparingarprosentin fylgir eftirlønarlógini, førir við sær lægri móttroking. Døminu í talvu 4 vístu eina móttroking á ávíkavist kr 1.370 og kr 1.410. Taka vit sama dømi í talvu 8, sum í talvu 4, sæst, at móttrokingin er lækkað í ávíkavist kr 470 og kr 460. Sum nevnt, er einasti munur er, at uppsparingin til egna pensjón er lækkað orsakað av lægru uppsparingini, sum prosent av løn.

4 Pensjónsuppsparing í mun til løn

Tá metast skal um, hvørt ein pensjónsuppsparing er nøktandi ella ikki, verður pensjónsútgjaldið tíðum sammett við lønina, tá ein er í arbeiðsførum aldri. Tá pensjónsútgjaldini, sum sett eru upp omanfyri, eru eftir skatt, skulu hesi sjálvandi sammetast við løn eftir skatt. Tað er vanligt, at stórar avbjóðingar liggja í, at meta um framtíðar tøl og framtíðar viðurskifti. Í hesum skrivi er hugt eftir uppsparing eftir 20, 30 og 40 ár. Um hesar uppsparingar skulu sammetast við lønarlagið eftir at hesi tíðarskeið eru farin aftur um, fylgir ein røð av óvissum við. Ein tann størsta óvissan liggur í, hvussu fólkapensjónsskipanin sær út um 20, 30 og 40 ár. Fyri at sleppa undan hesi óvissu nýta vit annan framfarðarhátt. Vit siga, at spart er upp í hesi tíðarskeið og at uppsparða virðið er virðið hjá pensjónisti, ið fer av

arbeiðmarknaðinum í 2020, skattur verður síðani roknaður av lønini í dag og samlaða keypiorkan hjá pensjónistinum verður síðani sammett við dagsins løn eftir skatt.

4.1 Sammeting av løn og pensjón, við dagsins uppsparingarprosent

Vit rokna nú skatt og avgjöld av lønarinntøkunum báðum og sammeta nettolønina við samlaðu keypiorkuna hjá pensjónistinum, sum sæst í talvu 3. Uppsparingin er nú aftur framd við støði í ávíkavist 15% og 12,5% av løn:

Uppsparingartíð	Borgarlig støða	Mánaðarløn 33.305	Mánaðarløn 53.743
20 ár	Giftur	76%	51%
	Stakur	84%	56%
30 ár	Giftur	97%	67%
	Stakur	105%	73%
40 ár	Giftur	130%	95%
	Stakur	138%	99%

Talva 9. Samlað keypiorka hjá pensjónisti sammett við løn eftir skatt, tá spart verður upp, til egna pensjón, við ávíkavist 15% og 12,5% av løn

Talva 9 vísir til dømis, at giftur limur við mánaðarlønini kr 33.305, sum hevur spart upp í 30 ár við 15% av løn, fær eina væntaða keypiorku, sum er 97% av lønini eftir skatt, tá hesin limurin var á arbeiðsmarknaðinum.

Limurin við hægri mánaðarlønini, ið sparir upp 12,5% av løn til pensjón, fær nakað lægri keypiorku sum pensjónistur. Umframt at lægra uppsparingarprosentin ávirkar, ávirkar tað eisini, at lønarskatturin hjá hesum liminum er lægri, tí hesin siglir undir FAS. Keypiorkan hjá hesum liminum lækkar í 67%, um spart verður upp í 30 ár ella meira.

4.2 Sammeting av løn og pensjón, um uppsparingarprosent verður lækkað í tráð við lógina

Nú taka vit dømi, har uppsparingin til egna pensjón lækkar í 5% í ár og síðani hækkar við 1%-stigi fram til 2026, tá inngjaldið til egna pensjón verður 12% av løn. Síðani verður prosentin varðveitt á 12% alla uppsparingartíðina. Úrslitið sæst í talvu 10, sum hóskaði kann sammetast við talvu 9:

Uppsparingartíð	Borgarlig støða	Mánaðarløn 33.305	Mánaðarløn 53.743
20 ár	Giftur	66%	47%
	Stakur	75%	52%
30 ár	Giftur	82%	61%
	Stakur	91%	66%
40 ár	Giftur	105%	84%
	Stakur	113%	89%

Talva 10. Samlað keypiorka hjá pensjónisti sammett við løn eftir skatt, tá spart verður upp, til egna pensjón, sambært kravinum í eftirlønarlógini

Vit leggja til merkis, at keypiorkan hjá pensjónistinum sammett við lønina eftir skatt lækkar. Orsøkin er sjálvandi, at minni verður spart upp. Hjá liminum við lægri lønini liggur keypiorkan millum 66% og 113%, tengt at uppsparingartíðarskeiði og borgarligari støðu, meðan prosentini fyri limin við hægri lønini liggja millum 47% og 89%.

5 Hvussu nógv skal sparast upp og hava vit nakað val?

Hyggja vit eftir talvunum 9 og 10, fæst ein hómin av, um nøktandi nógv verður spart upp og um tað fær ov stórar avleiðingar fyri pensjónistin, um uppsparingarprosentíð verður lækkað. Spurningurin er eisini, hvat er rætta uppsparingin og tískil eisini, hvussu stór keypiorkan hjá pensjónistinum skal verða, sammett við løn eftir skatt.

Allar flestu pensjónistar eru minni fíggjarliga bundnir, sammett við tá teir eru í arbeiðsføra aldrinum. Sostatt kann keypiorkan náttúrligt lækka, tá pensjónsárini verða nádd. Um keyporkan veruliga lækkar er, sum vit síggja í talvu 9 og 10 sjálvandi tengt at uppsparingarprosentinum, men eisini at uppsparingartíðarskeiðinum. Hevur ein stutt uppsparingartíðarskeið er størri tørvur á, at spara nógv upp til pensjón, enn um tíðarskeiðið er langt.

Tað sum sæst í hesum niðurstøðum er, at tað er ymiskt frá einstaklingi til einstakling, hvussu sparast skal upp til pensjón. Hóskandi skal sparast upp, soleiðis at keypiorkan á pensjónsárunum liggur um 70%-80% av lönini. Við øðrum orðum, so vísa talvurnar, at støðan hjá summum gerst tann, at ov lítið verður spart upp og hjá summum verður ov nógv spart upp. Hetta lýsir eisini greitt, at tað er ymiskt frá einstaklingi til einstakling, hvussu rættast er at spara upp. Ein sannroynd er tó, at tá ov nógv verður spart upp, er minni av peningi at nýta, tá ein er í bestu árum, hevur sett búgv og helst hevur børn og familju.

6 Onnur uppsparing eisini viðkomandi

Eitt heilt annað kjak er, at nógvir pensjónistar helst koma at hava egnar ognir, ið nýttast kann av, tá pensjónsaldurin verður náddur. Í flestu førum vilja hesar ognir ikki telja við í egininntøkuni hjá pensjónistinum og tær vilja tí ikki elva til móttroking í fólkapensjónini.

At leggja pensjónstilveruna til rættis, um hetta roknistykkið skal optimerast er sostatt ikki lætt. Hóast tað eisini er trupult, eigur ein at gera sær greitt, hvønn fíggjarligan tørv ein fer at hava sum pensjónistur og hereftir gera sær eina meting av, hvussu hesin fíggjarlig tørvurin kann fáast til vega. Ein stórir partur av fíggjarligu orkunni vil, hjá teimum flestu, standa av egnari pensjón og fólkapensjón, men um ein hevur havt móguleika at spara nógv upp uttanfyri pensjónshøpi, lættir hetta um móttrokingina. Av slíkari uppsparing kann eitt nú nevast frívirði í eins egnu húsum.

At kravda pensjónsuppsparingin hækkar líðandi úr 5% av lön í 2019 í 12% av lön í 2016 ger, og at pensjónsnýskipanin noyðir í minsta lagi 85% av uppsparingini at verða útgoldin sum leypandi veiting ger, at fá sleppa undan, at móttroknað verður í fólkapensjónini, tá vit gerast pensjónistar – í øllum førum, um pensjónsskipanin ikki aftur verður broytt í framtíðini.